

ARIF NİHAT'TA MİLLİYETÇİ TAVIR

PROF. DR. SAADETTİN YILDIZ*

Türk milliyetçiliğinin en önemli beslenme kaynaklarından birisi, hiç şüphesiz, edebiyattır. Sözlü gelenekten günümüze kadar süregelen şiire yatkınlığımız, şiiri diğer türlerden daha öne çıkarmış ve genç nesillerin kültür dokusunun örülmesinde şiirin yeri hep önde olmuştur. Özellikle Tanzimat'tan sonra kaleme alınan hikâye, roman ve tiyatro eserlerinin duygu ve düşünce dünyamızın gelişmesine katkıda bulunduğu ortada olmakla beraber, şiir daha geniş kitleleri etkilemiştir. Âkif'in Çanakkale Şehitleri için söylediği büyük şiir, Mehmet Emin'in Cenge Giderken'i, Yahya Kemal'in Süleymaniye'de Bayram Sabahı şiiri, Orhan Şaik'in Bu Vatan Kimin'i, Necmeddin Halil'in Bir Yolcuya'sı, Necip Fazıl'ın Sakarya Türküsü gibi milliyetçi tavrı adeta tarif eden şiirlerin ruh dünyamızı şekillendirdiği inkâr edilemez. Bunun yanında, Atsız'ın Bozkurtların Ölümü ve Bozkurtlar Diriliyor romanlarını defalarca okuyan ve her okuyuşunda orada kurgulanan hayatı hayalinde yaşayan, hayata bakışı da büyük ölçüde bu çerçevede şekillenen Türkçü / milliyetçi aydınların sayısı az olmadığı gibi, M.Turhan Tan (1886-1939), Abdullah Ziya Kozanoğlu (1906-1966), Feridun Fazıl Tülbentçi (1912-1982), Bahaeddin Özkişi (1928-1975),

* Lefke Avrupa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

Özellikle 1950'li yıllardan itibaren gençliğin milliyetçi duygu ve düşünceleri benimsemiş olarak yetişmesinde rolü olan sanatçılar arasında Arif Nihat'ın da önemli bir yeri vardır. "Bayrak" başta olmak üzere, "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor", "Fetih Marşı", "Ağıt", "Kalk Yiğidim", "Beyaz Atlı", "Onlar", "Devler", "Destan" gibi şiirleri, gençliğin millî duygularını uyandıran, besleyen ve diri tutan metinlerdir.

M. Necati Sepetçioğlu (1932-2006) gibi tarihî roman yazarlarından beslenenler de çok sayıdadır.

Özellikle 1950'li yıllardan itibaren gençliğin milliyetçi duygu ve düşünceleri benimsemiş olarak yetişmesinde rolü olan sanatçılar arasında Arif Nihat'ın da önemli bir yeri vardır.¹ "Bayrak" başta olmak üzere, "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor", "Fetih Marşı", "Ağıt", "Kalk Yiğidim", "Beyaz Atlı", "Onlar", "Devler", "Destan" gibi şiirleri, gençliğin millî duygularını uyandıran, besleyen ve diri tutan metinlerdir.

Çocukluk ve gençlik döneminin önemli bir kısmını savaşın bunaltıcı havasında yaşamış olan Arif Nihat, kimliğini belaların tam ortasında keşfetmek zorunda kalan Türk milletinin günlük hayatı içinde kendi kimliğini de keşfetmiş oldu. Yıllarca sürecek bir savaş dönemine (1911-1922) girdiğimizde daha on yaşına bile gelmemişti ve Balkan bozgununun bütün acısını yerinden yurdundan olarak yaşayan bir bölgenin çocuğuydu. Zor zaman -çoğu zaman- insanı diriltir. Arif Nihat, "İngiliz'in boşuna gitti her işi / Türk'e mermi menzili oldu gemisi."² mısralarını söylediği zaman on yaşını yeni yeni geçmişti.

İyi şair, söyleyiş tarzıyla sanata, dile getirdiği önemli meselelerle de fikre / ideolojiye hizmet eder. Sanatını önemsemeyen de hizmet edebileceğini sanan sanatçı başarılı olamaz; milletin yaşadıklarını dert edinmeden yazanın da geniş kitlelere mal

olması çok zordur. Bunun için, "güzellik" ile "fayda"yı dikiş yerleri belli olmayacak şekilde yan yana getirebilmek gerekir. Cumhuriyet dönemi şiirimizin en önemli temsilcilerinden biri olan Arif Nihat -sadece "Bayrak" şiiriyle bile- bu dengeyi kurabilmiştir. Onun şiirlerinin önemli bir kısmı, millî duygu/duruş ile edebiyat arasındaki derin alâkayı gözler önüne serecek niteliktedir.

Arif Nihat, edebiyatın sosyal görevini şu mısralarla özetlemiştir:

Her kim ki bu halk için yazar, halkın olur;

Aydınlatılabildiye eğer, aydın olur...

Muhtâc değildir eli, altın kaleme:

Kullandığı her kalem onun altın olur!³

Bu ifade, şairin konuyla ilgili görüşleri tam olarak irdelenmezse, yanlış anlaşılabilir. Aslında Arif Nihat, sanatın gayesi konusunda çok katı bir tutum içine girmemiş; sanata sadece sosyal görev yüklemeye çabalarına itibar etmemiştir. Güzelliği ihmal etmemek kaydıyla çeşitli millî ve manevi değerleri öne çıkardığı şiirleri az değildir. Onun şiirdeki ana tutumu, “estetik değer ile sosyal faydayı barıştırmak, kaynaştırmak” olarak belirlenebilir.⁴

*Bana göre önemli olan, şiirde bizim duygumuzu, bizim ruhumuzu, bizim kültürümüzü, bizim medeniyetimizi ortaya koymaktır. Muhtevâda millî olmaktır.*⁵

*Kendisini bir aktör gibi, sık sık başkalarınâmına konuşmaya salâhiyetli, hattâ mecbur kabul etmezsek şair, cemiyetin adamı olmaktan çıkar.*⁶

*Birçok eserlerde tez sanat zevkından önce geliyor. Yani sanatı eşek yapıyorlar, tezi onun sırtına bindiriyorlar. Sanat bir semer hayvanı değildir. (...) kozası içinde reklâmsız çalışan bazı sanatkârlardan yarına gerçek sanat örneği romanlar, hikâyeler, hatta piyesler kalacaktır.*⁷

Arif Nihat'ın sanatı, gelenek ile gelecek arasında kurduğu sağlam bağlantı sayesinde millî değerlere eklenir ve bu sayede geçmişin değerleri günümüz değerleri ile kaynaşır. Geçmişten günümüze gelen ve bizi biz yapan tarih ve mazî bilinci, Türk coğrafyasına (en geniş anlamıyla) bağlılık, Türkçe sevgisi, dinî hassasiyet ve tasavvufî duyuş, bayrak sevgisi, millî sanata itibar gibi ana kavramlar onun şiirinin mayası olarak değerlendirilmelidir. Malatya Lisesinden öğrencisi Gökhan Evliyaoğlu onun milliyetçi tutumu konusunda şöyle diyor: “Atatürk çizgisinde başlayan ve devam eden milliyetçiliği, büyük düşünürlerimizden Ziya

Her kim ki bu halk için yazar, halkın olur;
Aydınlatılabildiye eğer, aydın olur...
Muhtâc değildir eli, altın kaleme:
Kullandığı her kalem onun altın olur!

Arif Nihat'ın sanatı, gelenek ile gelecek arasında kurduğu sağlam bağlantı sayesinde millî değerlere eklenir ve bu sayede geçmişin değerleri günümüz değerleri ile kaynaşır.

Gökalp kültürü ile zenginleşmiş olarak, bütün dünya Türklüğünü kucaklayan bir 'Kızılelma' ideali hâlinde onu heyecanlandırmıştır."⁸

Onda, milliyet fikri ile hürriyet-istiklâl-bayrak; milliyetçi tavır ile dinî hassasiyet kaynaşmış ve kuvvetli bir terkip meydana getirmiş durumdadır.

Çocukluk ve gençlik döneminin önemli bir kısmını savaş yıllarında yaşamış olan Arif Nihat, kimliğini belâların tam ortasında keşfetmek zorunda kalan Türk milletinin günlük hayatı içinde kendi kimliğini de keşfetmiş oldu. Yıllarca sürececek bir savaş dönemine (1911-1922) girdiğimizde daha on yaşına bile gelmemişti ve Balkan bozgununun bütün acısını yerinden yurdundan olarak yaşayan bir bölgenin çocuğuydu. Zor zaman -çoğu zaman-

insanı diriltir. Arif Nihat, "İngiliz'in boşuna gitti her işi / Türk'e mermi menzili oldu gemisi."⁹ mısralarını söylediği zaman on yaşını henüz geçmişti.

Arif Nihat, Türk milletine mensup olmakla övünmüş, ideolojik, sosyal politik kanaatlerinde bu mensubiyeti belirleyici/ayırıcı bir unsur olarak kullanmıştır.

Yıllardır çarpışmadayım ben, böyle

Mefkûreme engel çıkaran her şeyle..

Biz, birbirinin aynı ikizler gibiyiz:

Birdir adımın Ebc'd'i "Mefkûre"yle.¹⁰

mısralarında *mefkûre* ile kastedilen *Türkçülük idealidir*. İdeallerinin gerçekleşmesini engelleyen her şeyle yürüttüğü mücadeleyi "*çarpışma*" olarak nitelemesi ve ideolojisiyle aynileştiği anlamına gelen "birbirlerinin aynı ikizler gibiyiz" ifadesi, şairin Türkçülük idealine ne kadar samimiyetle bağlandığını göstermektedir.

Yıllardır çarpışmadayım ben, böyle
Mefkûreme engel çıkaran her şeyle..
Biz, birbirinin aynı ikizler gibiyiz:
Birdir adımın Ebc'd'i "Mefkûre"yle.

Şair, Türklüğü reddeden, kökü dışarıda her türlü düşünceye sert bir tavır takınmış; bunu, gerek yazı ve konuşmalarında, gerek politik faaliyetlerinde açıkça ortaya koymuştur. Zaman zaman güçlü bir ironi ile süsleyerek kaleme aldığı bazı şiir, kısa nesir ve gazete yazılarında millî varlığımıza ve değerlerimize aykırı gördüğü her tavır ve düşünceyi eleştirmekten geri durmamıştır. Kıbrıs meselesinde gösterdiğimiz çekişen tavır eleştirdiği, 14 Nisan 1964 tarihini taşıyan "Eşik" başlıklı yazısı bunun güzel örneklerinden biridir: "Temsilcimiz Oğuz Aran, Avrupa Konseyi'nde Kıbrıs'tan söz ederken, cesaret ve belâgatle 'iki defa harbin eşğine geldik.' demiş. İşimiz -galiba- önümüzdeki oturumda dört, sonrakinde beş, daha sonraki oturumlarda altı, yedi, on, on beş defa harbin eşğine geldiğimizi söylemekten ibaret kalacak ve bu, gerek Yunanlı dostlarımıza, gerek dostlarımızın dostlarına, eşik atlamak niyetinde olmadığımızın teminatı gibi görünecek."¹¹

Millî değerlerimizi, vatanı, bayrağı, Türk dünyasının herhangi bir bölgesini tehlikede gördüğü zamanlarda bu hassasiyet daha da artar. Ondaki "vatan sevgisinin temelinde -çocukluk ve gençlik yıllarında, vatan toprağını paramparça eden kaç tane savaşı arka arkaya yaşamış olmasının da tesiriyle- "kaybetme endişesi" vardır.¹²

Arif Nihat'ın nazarında vatan, "ekmeği katık istemeyecek kadar tatlı olan birtoprak"tır. Vatan toprağı, gökyüzü (Yahya Kemal'in "kendi gök kubbemiz" dediği gökyüzü) ve bayrak aynı soydandır: "Kopardılar ayı gökten, / Bir ipek dala astılar... / Yurt dediler, gölgesine / Ayaklarını bastılar."¹³ mısralarına göre, vatan toprağı ile bayrağın bir araya gelmesi, hürriyet ve istiklâlin de hayat bulması demektir. Bayrak da toprak da merasimsiz, tantanasız sevilir!

O, bütün Türk dünyasıyla sürekli ve çok yakından ilgilenmiştir. Kerkük'ten Uygur diyarına, Balkanlardan Kıbrıs'a uzanan geniş Türk kültür coğrafyası, güzel ve huzurlu haberleriyle onu sevindirmiş, sıkıntılarıyla da derinden üzmüştür. Geniş Türk kültür coğrafyasına gönülden bağlanmanın ideolojik karşılığı "Turancılık"tır. Bu konuda görüşleri çok nettir:

Millî değerlerimizi, vatanı, bayrağı, Türk dünyasının herhangi bir bölgesini tehlikede gördüğü zamanlarda bu hassasiyet daha da artar. Ondaki "vatan sevgisinin temelinde -çocukluk ve gençlik yıllarında, vatan toprağını paramparça eden kaç tane savaşı arka arkaya yaşamış olmasının da tesiriyle- "kaybetme endişesi" vardır.

“Bizim gibi konuşan, bizim soyumuzdan, kanımızdan, canımızdan kopan soydaşlarımıza neden taş kesilelim?”

Atalarımız demişler ki “aslını yitiren haramzade!” Ben aslımı, neslimi bilen bir kimseyim. Ve işte tekrar söylüyorum: Önce Anadolu! Anadolu! Anadolu! İşte ben, bir milyon kere Anadolucuyum! Beşyüzbin defa da Turancıyım. Yani işte ben, bal gibi Turancıyım!”¹⁴ Onun Turancılığı, yakından uzağa bütün tarihî coğrafyamızı, kültür coğrafyamızın tamamını kapsar: “Bize ‘Turancı’ diyenler, ‘turan’ kelimesinin bir gün Hatay’ı, bir gün Kıbrıs’ı kastettiğimizin ve bir gün elbette başka yerler kastedebileceğimizin farkına varamayanlardır.”¹⁵

Onun bakış tarzına göre, “misak-ı millî” devletin sınırlarıyla ilgilidir. Millet, sınırlanmaktan hoşlanmaz. Sınırlarımızın iki yanına serpilmiş olan kardeşlerin, siyasal sınırları vicdanen kabullenmeleri kolay değildir. Bu duygu, “Ağıt” şiirinde şöyle dile getirilmiştir:

Caber yok, Tıyaşan yok, Aral yok....

Ben nasıl varım?

Şu yakın suların

Kolu neden bükülmez?

Fırat niçin, Dicle niçin, Aras niçin

Benden doğar, bana dökülmez?¹⁶

Arif Nihat’ın vatan coğrafyasında Kıbrıs’ın ayrı bir yeri vardır. İki yıla yakın öğretmenlik de yaptığı Kıbrıs, bu süre içinde tanıdığı insanlarıyla, tabiat güzellikleriyle, yıllarca ve yığıtçe sürdürülen var olmak kavgasıyla onun şiirinde önemli bir yer tutar. Kulağı hep orada olmuştur. 1960 yılında Türk Alayı’nın Kıbrıs’a ayak basışı onu ağlatmıştır; 1974 harekâtı ise daha çok ağlatır: “...Babamı böyle, bundan da daha fazla ağlarken, bir kez daha gördüm. Aradan on dört yıl geçtikten sonra harekâtı radyodan öğrendikten sonra hüngür hüngür ağladı. Ben babamı hiç böyle ağlarken görmemiştim. Hem böyle bir ağlamayı gördüm, hem de sevinçten nasıl ağlanırmış, onu öğrendim.”¹⁷

Geniş Türk coğrafyasının herhangi bir yerinde meydana gelen türlü olaylar onu yakından ilgilendirir. Bingöl depreminde hayatını kaybedenlere, çöplükten kömür toplarken göçük altında kalan fukara kızlarına, sussun diye kış gecesinde kapıya bırakılıp kurtlar tarafından yenen kız çocuğuna (Cahide’ye) ağlarken, Hazer’in sularının çekildiği haberine de -aynı zamanda tarihî perspektifini de

düşünerek- ağlamıştır:

“Hazer’in sularının çekilmekte olduğunu haber verdiler. Demek ki bir kıtanın dudakları, bir kıtanın dili kurumaktaydı. Demek ki bir köpük denizi yerinde yarın bir kum denizi kalacaktı. İbrahim Peygamber’in ilk vatanı Hazer, asırlar sonra çöl olacaktı.

Kuru Hazer’im kuru, yan Hazer’im yan!

Rüzgâr savursun dört bir yana kumlarını..havaya bulut gönder, bulutlara yıldırım yükle; gökte orduların bulunsun!

Kayıkların, gemilerin geçtiği yollarda bir kıyıda bir kıyıya kervanlar geçsin artık..yeşil baharların göcsün artık. Dizi dizi kervanlar tespihin olsun!

Kuru Hazer’im kuru, yan Hazer’im yan!

Köpüklerinin yerinde çakıllar kalsın, yosunlarının yerinde kumlar. Hazer’in türbesini beklesin gökte yıldızlar, kıyılarda mumlar.

Senden büyük bir ana vatan gölü daha, vaktiyle böyle kurumuştu.

Kuşların çığlık çığlık uçsun dört bir yana..yerlere serilsin yelkenler. Kumlara sıza sıza, havaya dağıla dağıla; emile emile, sömürüle sömürüle kuru Hazer’im kuru..yanHazer’im yan!”¹⁸

Arif Nihat’ın adını ananlar, hemen arkasından “bayrak şairi” de derler. Bu niteleme büyük ölçüde “Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü...” mısrayla başlayan “Bayrak” şiirinden kaynaklanır. Bayrağın millet için ne demek olduğunu en güzel anlattığı şiirlerinden biri de “Olamam” şiiridir. “Bir çocuksam / kucaksız, / Oyuncaksız; / Bir delikanlıysam / Atsız, / Pusatsız / Olabilirim... / Bayraksız olamam!” mısralarıyla başlayan bu şiirdeki “gemi yelkensiz, rüzgârsız olabilir”, “gelin telsiz-duvaksız olabilir”, “ölü taşsız-yazısız olabilir”, “Ulubatlı Hasan kolsuz-kanatsız olabilir”; “fakat hiçbirimiz bayraksız olamayız.” şeklindeki vurgulamalar, bayrağı merkez değerlerin başında saydığını göstermektedir.

“Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim” dediği bayrak, hem atalara bağlılığın hem geleceğe güvenin hem de bağımsızlığın sembolüdür. Âkif “milletimin yıldızı” demişti; Arif Nihat da hemen tamamen aynı anlama gelmek üzere “bütün yıldızlar sönse bile parlamaya devam edecek olan bir yıldız” dan bahsediyor: “Benim, dedemle yanyana / Yazılı kalacak adım... / Yıldızların söneceği / Güne yıldızlar sakladım.”¹⁹

Millî sembollerimize karşı hassastır: “Yerde Bozkurt neyse gökte boz kartal, odur. Bu, ikisini anlatan kelimelerdeki çok sıkı benzerlikle de anlaşılmaktadır. Zaten ‘kurt’ kurtarıcılıkla yakından ilgiliydi; ‘kartal’ da öyle.”²⁰ Bu hassasiyetin zaman zaman çok sert tepkilere dönüştüğü de olur: “Bugün şurdaburda görülen kiralık eller; ırkçılık, gericilik, Turancılık, daha bilmem necilik diye kurda atıp ulaştıramadıkları taşı kartala atmayı denemediler: akıllarına gelmediği için değil, attıkları takdirde başlarına düşeceğini bildikleri için.”²¹

Arif Nihat, maziye bugüne ışık tutan bir kaynak, bir meşale olarak görür: “Boynu bükük sınır şehri, geceleyin, aydınlanmak için ay bekliyordu. Dokuz asır geriden ışık tutanların meşalesi olmasa, Kars geceleri daha da derin olacaktı.”²²

Onda mazi, hem gurur, hem de hüznün kaynağıdır. “Tarihin muazzam takı altından / Ağır ve şahane geçti Selim’ler, / Bellerde palalar altın kabızlı / İri kavuklarda iri dilimler.” (Selim’ler, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor) mısraları göğüsler dolusu bir gururu ifade ederken; meşhur “Ağıt” şiiri eski ihtişamdandan uzak olmanın hüznünü, hayal kırıklığını ortaya koymaktadır: “Meraga göklerinden Meraga’ya bakıp ağlayacak olan yıldızlar”, şanlı bir geçmişi hatırlamanın hüznü içindedirler. Geçmişin kadrosu müthiştir: Kürşatlar, Akülke, Sütgölü, Semerkant, Caber, Aral, Tanrı Dağları, Fırat, Dicle, Aras, İtil, Tuna, Nil, Sakarya, Konya... ne var ki bu zengin tarihî dekor artık yoktur. “Ağıt” şiiri, işte bu dekora, şanlı maziye, ihtişama, güce, Turan’a ağıttır aslında. Aynı ağıt havası, “Hisarlar” şiirinin de dokusuna işlemiştir:

Issız kuleler, bükük boyunlar;
Öksüz kapılar, kırık duvarlar...

Taşlardan örülme saksılardı:
Gül, lüle ve yâsemin kokarlar.

Mâziyi arar derin sulara
Öksüz öksüz bakan nazarlar;

Târîhime kök salan Hisar’lar
Târîhimi isterim- susarlar!²³

Mazi ile ilgili duygu ve düşüncelerin “mazi hasreti”ne dönüşmesi bizim sanatçılarımızda hayli yaygındır. Uzun ve renkli tarihinde akla hayale gelmez

belalarla karşılaşan bir millet için neredeyse kaçınılmaz olan bu durumun özellikle şiirimizi zenginleştirdiği muhakkaktır. Arif Nihat'ın şiirlerinde bu görüşümüzü destekleyen çok sayıda örnek var:

“Nerde kaldı o çağlar ki /Analar kurt doğururdu. / Hilkat insan çamurunu / Destanlarla yoğururdu?”²⁴ mısraları, Türk milletinin destanlar yarattığı devirlere duyulan hasreti ifade ediyor. Fakat zaman değişmiş, destanlar masala dönmüş; köprüleri sarsarak geçen Türk devlerinin ayak izleri kalmıştır artık: “Fırtınalara armağan olsun / Göğüsler dolusu Hun / Türküleri”²⁵

Görkemli günlerden uzak düşmenin acısını yüreğinde duyan şairin zaman zaman ümitsizliğe kapıldığına da şahit oluruz: “Ağlasın taşlara kapanıp tarih: / Selim’ler gelir de neden Yavuz’lar gelmez. / Kağanlar, hakanlar, başbuğlar doğar / Cengiz’ler, Gazi’ler, Oğuz’lar gelmez!”²⁶

Tarihi yapanları unutarak tarihe bağlanmak olmaz: “Yoksa şu yaprakta Yavuz / Yoksa şu toprakta Oğuz / Biz de yoğuz, biz de yoğuz!”²⁷ mısraları, mazi yoksa bugün de yoktur; bugünün de “mazi” olacak kalitede yaşanması gerekir gerçeğini çok güzel ifade ediyor. Bundan da anlaşıldığı gibi, Arif Nihat'ın milliyetçi tavrında, Türk tarihinin önemli şahsiyetleriyle ilgili duygu ve düşünceler de kurucu unsur olarak yer alır. O, Türk büyüklerini farklı bir bakışla değerlendirir:

“Arif Nihat Asya, Yahya Kemal gibi, şiirlerinde tarih kültürünü, millî bir perspektiften yansıttı. Mesela, Gazi Mustafa Kemal Atatürk için yazılan şiirler genellikle O'nun kaşını, göz rengini belirtirken; O, şöyle yazmıştı:

Kalk yiğidim, yine dağ başını duman aldı...

Parçalandı bir kıt'anın toprakları,

Aslan payını, aslan olmayan aldı...

Kalk yiğidim, yine dağ başını duman aldı.”²⁸

Onu böyle çağırın şair, bazı insanların varlık ve değerlerimiz karşısında gösterdikleri gaflete çok kızmış ve -Atatürk'ün ağzından- onları şöyle paylamıştır:

Kalk yiğidim, yine dağ başını duman aldı...
Parçalandı bir kıt'anın toprakları,
Aslan payını, aslan olmayan aldı...
Kalk yiğidim, yine dağ başını duman aldı.”

Arif Nihat, Türk millî kültürünün bütün unsurlarına büyük bir aşkla bağlıydı. Türk milletinin millî zevkinden süzülerek ortaya çıkmış mimarlık, müzik, folklor eserlerini "millî miras" olarak kabul ediyordu. Bu mirası sanatına konu edinme hususunda her zaman özel bir gayret göstermiştir. Üç binden fazla şiiri ve çok sayıdaki nesir yazısını okuyanlar bunu rahatlıkla göreceklerdir.

Yine yokuşları -Kocatepe'ye
Tırmanırcasına- tırmanacağım;

Âbidelerimde olduğu gibi,
Atımla birlikte, şahlanacağım;

Ve peyk cumhuriyet düşünenlere
Karşı nasıl, nasıl davranacağım!

Şerle savaşmaktan zannetmeyiniz
Yorulacak yâhut usanacağım!

Haberiniz olsun: Cumhuriyet'in
Ellinci yılında uyanacağım!²⁹

Bu tür serzenişler, gide gide, nostaljiye dönüşür ve şairde "geçmiş zamanda yaşama arzusu" uyanmasına sebep olur:

Tarihlere, destanlara yol bulabilsem
Hiç durmadan, düşünmeden geri giderim...
Buna şaşma, ki geçmişte yaşamayı ben
Gelecekte yaşamaya tercih ederim!³⁰

Arif Nihat, Türk millî kültürünün bütün unsurlarına büyük bir aşkla bağlıydı. Türk milletinin millî zevkinden süzülerek ortaya çıkmış mimarlık, müzik, folklor eserlerini "millî miras" olarak kabul ediyordu. Bu mirası sanatına konu edinme hususunda her zaman özel bir gayret göstermiştir. Üç binden fazla şiiri ve çok sayıdaki nesir yazısını okuyanlar bunu rahatlıkla göreceklerdir. Millî kültürümüzün en önemli "taşıyıcı unsuru", dil ve edebiyattır.

Biz, "Türk edebiyatı" kavramı hakkında özetle şöyle düşünüyoruz: Türk edebiyatı, hiçbir zaman Türkiye ile sınırlı olmamıştır. Muhtelif coğrafyalarda, farklı şive ve lehçelerle meydana gelmiş edebiyatlar daireleri³¹ vardır; bunların her biri,

ayrı derelerden gelip ırmakları besleyen sular gibi, "büyük, Türk edebiyatı"nı oluşturuyor. Edebiyat ve dil sahasında çalışan bilim adamları, bu ırmağın tekevvün macerasını bütün teferruatıyla inceleyip farklılıkların kattığı çeşniyi ve ortaklıkların kazandırdığı tarihî perspektif ile etik ve estetik kuvvetitesbit etmelidir.³² Edebiyat bilimi, siyasetten daha önde ve daha geniş ufuklu olmak zorundadır. Aksi halde, yıllardan beri yaptığımız gibi, " dar saha" çalışmasında kalırız. "Türk Edebiyatı" tabiri, Türk diliyle ibda edilmiş bütün eserleri içine alacak şekilde anlaşılmalı, öyle kullanılmalıdır. Bu, Türk edebiyatının en önemli kavram sorunlarından birisidir. Bugün bile konuyu gerçek mecrasında düşünmekten çok uzakta kalan edebiyat bilimi uzmanlarının bulunması hem üzücü, hem de şaşırtıcıdır.

Arif Nihat'ın Türklük kavramını en geniş anlamıyla kullanırken Türk edebiyatını da bu kavram genişliğine uygun bir değerlendirmeye "Türk dünyası edebiyatı" olarak düşündüğünü görüyoruz. Bu geniş çerçeveli tutumu, onun düşünce selametini göstermektedir: "Hoca Türk edebiyatını yalnız Osmanlı devri edebiyatıyla sınırlı tutmamıştır. Türk dünyası içindeki bilhassa Azerbaycan, Kırım, Kazan'daki Türkçülük hareketlerini, Türk dili ve edebiyatıyla ilgili hareketleri bize yakinen intikal ettirmiştir. Kırımlı İsmail Bey'in 'dilde, fikirde, işte birlik' hareketini ben ilk defa rahmetli hocadan öğrendim. Keza Yusuf Akçura'yı, Hüseyinzade Ali Beyi, Azerbaycan edebiyatından Ağaoglu Ahmet Beyi, bunların Türkiye'deki Ziya Gökalp ile beraber devam eden Türkçülük çalışmalarıyla paralel çalışmalarını hep hocadan öğrendik. Hoca bunlara çok önem verirdi."³³

Biz, "Türk edebiyatı" kavramı hakkında özetle şöyle düşünüyoruz: Türk edebiyatı, hiçbir zaman Türkiye ile sınırlı olmamıştır. Muhtelif coğrafyalarda, farklı şive ve lehçelerle meydana gelmiş edebiyatlar daireleri vardır; bunların her biri, ayrı derelerden gelip ırmakları besleyen sular gibi, "büyük, Türk edebiyatı"nı oluşturuyor.

Millî sanat eserlerine duyulan ilgi, sanatçının milliyetçi tavrını ifade eden önemli bir göstergedir. Arif Nihat, mimarî eserlerimize, ülkenin çeşitli yerlerindeki tarihî yerlere, özellikle de camilerimize karşı derin bir ilgi duymuştur. Camiye olan

Bayrağa, vatana,
millete; vatanın
taşına toprağına;
geçmişe, her
türli millî mirasa
büyük bir aşkla
bağlanmış ve
bu aşkın şiirini
söylemiştir. "Gök
mavi, başak
sarışın... / Tadı
ne güzel barışın!
/ Fakat senin
on savaşa /
Değer, ey yurt,
bir karışın!"
mısraları, bu
aşkın en sade
fakat en etkili
ifadelerinden
birdir.

ilgi, bir yandan inanca, bir yandan da millî sanat anlayışına uzanır. Edebiyatımızda Süleymaniye Camisi için yazılmış olan en güzel şiirlerden biri, şüphesiz, Arif Nihat'ın "Süleymaniye" şiiridir. "Âbidesi hesaplardan taşarken / Mimarı, kendini çekmiş ortadan... / Başarı burdadır, tevazu burda: / Eser ululuktan, imza noktadan!"³⁴ mısraları, böyle bir mabedin sadece hendese ile yapılamayacağını, eserin bir yandan hesaba, bir yandan da mahviyyete dayandığını ifade ediyor. "Eski Edirne'yi ben adım adım, / Ararken Edirne sokaklarında / Anladım, bildim ki şahdamarlarım, / Vurur senin mermer şakaklarında."³⁵ mısralarında ise, şairin mabetle özdeşleştiğini görüyoruz.

Selimiye olsun Süleymaniye olsun, sadece mimarî zevk ve zekânın ürünü olmaktan ibaret değildir. Mükemmel bir mimarî eser meydana getirip gelecek nesillere bırakmak, aynı zamanda, "muhteşem miras", "şanlı hediye", "kuvvetin turası", "sanatın mührü"dür ve elbette bu hâliyle de bir gurur kaynağıdır:

Selim'lerden kalma muhteşem mîras,

Sinan'lardan kalma şanlı hediye;

Kuvvetin turası, sanatın mührü,

Kubbeler kubbesi bir Selimiye.

İşte târih, işte batıyla doğu...

Görenler gösterebilir böyle bir kuğu!³⁶

Özetle denilebilir ki, Arif Nihat, Türkçü-Turancı duyuş ve düşünüşümüzün önemli temsilcilerindendir. Çocukluk yıllarından itibaren milletin karşı karşıya geldiği harplerin, yoksulluğun, dış tehditlerin acısı, onda esaslı bir "millî varlığı koruma" duygusunun doğup yerleşmesine yol açmıştır. Bu duygunun özü/temeli,

milletini-vatanını-bayrağını sınırsız ve tavizsiz sevmektir. Mensubiyet meselesini halletmeden, geçmişi kavramadan, geleceği içinde yeşertmeden bu sevgi tamamlanmaz. Arif Nihat, yazdıklarıyla bu gerçeği net bir şekilde ortaya koymuştur. Bayrağa, vatana, millete; vatanın taşına toprağına; geçmişe, her türlü millî mirasa büyük bir aşkla bağlanmış ve bu aşkın şiirini söylemiştir. "Gök mavi, başak sarışın... / Tadı ne güzel barışın! / Fakat senin on savaşa / Değer, ey yurt, bir karışın!"³⁷ mısraları, bu aşkın en sade fakat en etkili ifadelerinden biridir.

Türk milletine mensup olmak, onun nazarında bir gurur kaynağıdır. Bütün dünya Türklüğünü esas alan bu bakış tarzında vatan da bütün Türk dünyasıdır. Kıbrıs ve Kerkük başta olmak üzere, bu geniş coğrafyada meydana gelen olumlu-olumsuz her türlü olayla yakından ilgilenmiştir.

Maziyi bugüne ışık tutan bir kaynak, bir meşale olarak gördüğü gibi, bazen da bir hüznün kaynağıdır. Bugünü dünle kıyasladığı bazı zamanlarda, eski gücümüzde olmadığımızı, eski ihtişamımızı kaybettiğimizi düşünür ve üzülür.

Onun eserlerinin dokusunu ören ana unsur, Türk millî kültürünün çeşitli damarlarından süzülerek gelmiş esaslı bir millî zevktir. Bu çerçevede mimarlık, müzik, folklor eserlerini "millî miras" olarak kabul etmiş ve başatıyla da işlemiştir.

Onun eserlerinin dokusunu ören ana unsur, Türk millî kültürünün çeşitli damarlarından süzülerek gelmiş esaslı bir millî zevktir. Bu çerçevede mimarlık, müzik, folklor eserlerini "millî miras" olarak kabul etmiş ve başatıyla da işlemiştir.

1Arif Nihat Asya, 1904'te Çatalca'ya bağlı İnceğiz köyünde doğdu. Tokat'ın Kapusuz köyünden İstanbul'a göçen ve Kapusuzlar lakabıyla tanınan bir aileye mensuptur. Babası Ziver Efendi, annesi Fatma Zehra Hanım'dır. Babası Ziver Efendi'nin daha yedi günlükken ölmesi üzerine, baba tarafından dedesi İbrahim Tevfik Efendi'nin, daha sonra halasının yanında büyüdü. İstanbul'da Gülşen-i Maarif Rüşdiyesinden

sonra Bolu Sultanisinin orta kısmına girdi; liseyi Kastamonu Sultanisinde bitirdi. Bolu ve Kastamonu'da yatılı okudu. Yine yatılı olarak İstanbul Yüksek Muallim Mektebine kaydoldu. 1927'de edebiyat öğretmeni olarak mezun oldu. 1928 Eylülünde Adana Erkek Muallim Mektebi edebiyat öğretmenliğine başladı. Adana'da değişik okullarda öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 15 Mayıs 1934- 31 Ekim 1935 arasında ilk askerliğini; 15 Ağustos 1943'ten 15 Ekim 1943'e kadar da ikinci askerliğini yaptı. 1942 Eylülünde Malatya Lisesi müdürlüğüne atandı. Müdürlüğü uzun sürmedi. Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'le aralarında geçen bir tartışma sonucu müdürlükten alındı ve bir buçuk ay kadar açıkta kaldıktan sonra aynı okulda öğretmen olarak bırakıldı. Üç yıl kadar Malatya'da çalıştıktan sonra tekrar Adana'ya döndü. Ekim 1948'de, devrin iktidarının siyasi görüşlerine muhalefet ettiği gerekçesiyle Edirne Lisesi edebiyat öğretmenliğine gönderildi. 1950 seçimlerinde Seyhan Milletvekilliğine seçildi. Bir dönem DP milletvekilliğinden sonra 27 Mayıs 1954'te Eskişehir Lisesi edebiyat öğretmeni olarak asıl mesleğine döndü. Bir öğretim yılı kaldığı Eskişehir'den Ankara Gazi Lisesine geçti. 1959-1961 arasında Kıbrıs'a gönderildi; Lefkoşa Erkek Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Gazi Lisesindeki görevine döndükten sonra 1962'de Emekli oldu. Gazetecilik yaptı. 5 Ocak 1975 tarihinde Ankara'da öldü. Kabri Karşıyaka Mezarlığındadır.

Şiir kitapları: Heykeltraş (1340/1924), Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor (1946), Kubbe-i Hadrâ (1956), Rubâiyyât-ı Ârif I (1956), Rubâiyyât-ı Ârif II (Kıbrıs Rubailer, 1964), Rubâiyyât-ı Ârif III (Nisan, 1964), Kökler ve Dallar (1964), Emzikler (1964), Rubâiyyât-ı Ârif IV (Kova Burcu, 1967), Duâlar ve Âminler (1967), Yürek (1968), Köprü (1969), Kundaklar (1969), Rubâiyyât-ı Ârif V (Avrupa'dan Rubailer, 1969), Aynalarda Kalan (1969), Divançe-i Ârif (1971), Basamaklar (1971), Şiirler (Seçmeler, Haz: Ahmet Kabaklı, 1971), Büyüyün Kızlar Büyüyün (1976), Fatihler Ölmez (1976), Rubâiyyât-ı Ârif VI (Yerden Gökten, 1976), Ses ve Toprak (1976), Takvimler (1976).

Mensur şiirleri:Yastığının Rüyası (1930), Âyetler (1936, üçüncü baskısı Kanatlarını Arayanlar adıyla, 1976).

Nesir kitapları: Kanatlar ve Gagalar (1945), Enikli Kapı (1964, ikinci baskısı Top Sesleri adıyla, 1976), Terazi Kendini Tartamaz (1967), Tehdit Mektupları (1967), Onlar Bu Dilden Anlar (1970), Aramak ve Söyleyememek (1976), Ayın Aynasında (1976), Kubbeler (1976), Sevgi Mektupları (Haz. Yavuz Bülent Bakiler, 2001)

2 Metin Nuri Samancı, "Arif Nihat Asya'ya 10 Soru Arif Nihat Asya'dan 10 Cevap", Defne, S.62, Şubat-1969

3 "Altın", Yerden Gökten, Şiirler:7, 1976, s.295 (Arif Nihat'ın eserlerinden yapılan alıntılardaki sayfa numaraları, ÖtügenNeşriyat'ın Arif Nihat Asya Bütün Eserleri serisine göreler.)

4 Saadettin Yıldız, Arif Nihat Asya, Kaynak Yayınları, 2006, s.139

5 Yavuz Bülent Bakiler, "Arif Nihat Asya'dan Dinlediklerim", Töre., S 69, Şubat-1977

6 "Açık Mektup", Kanatlarını Arayanlar, Nesirler:3 s.224

7 Mustafa Karapınar, "Arif Nihat Asya ile Bir Konuşma", Töre D., S.17, Ekim-1972

8 "Öğrencisi Gökhan Evliyaoğlu Arif Nihat Asya'yı Anlatıyor", Arif Nihat Asya (Ed.: Nevzat Kösoğlu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Anma ve Armağan Kitapları Dizisi, Ankara, 2006, s.231

9 Metin Nuri Samancı, "Arif Nihat Asya'ya 10 Soru Arif Nihat Asya'dan 10 Cevap", Defne, S.62, Şubat-1969

10 "Mefkûre", Takvimler, Şiirler: 5, s.140 (Hem "Arif", hem de "mefkûre" kelimelerinin Ebc'deki sayı değerlerinin 351 oluşuna işaret edilmiştir.)

11 Aramak ve Söyleyememek, Çekirdek:2, 1976, s.344

12 Saadettin Yıldız., "Arif Nihat Asya'nın Hayatı ve Şahsiyeti", Arif Nihat Asya (Editör: Nevzat Kösoğlu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Anma ve Armağan Kitapları Dizisi:3, Ankara, 2006, s.42

13 "Onlar", Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler:1, 1975, s.11

14 "İşte Ben Bal Gibi Turancıyım, Var mı Bir Diyeceğiniz?", Yavuz Bülent Bakiler, Arif Nihat Asya İhtişamı, Size Dergisi Yayınları: 14, İstanbul, 2007, s.379)

15 "Gerici", Onlar Bu Dilden Anlar, Çekirdek:1, İstanbul, 1975, s.248

16 Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler:1, 1975, s.13

17 Mehmet Özdemir "Fırat Asya'nın Hatırladıkları", Arif Nihat Asya Kıbrıs'ta, Yeni Avrasya Yayınları, Ankara, 2003, s.110

18 "Hazer", Top Sesleri, Çekirdek:1, 1975, s.16

19"Onlar", Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler:1, 1975, s.11

20 "Kartal", Top Sesleri, Çekirdek:1, 1975, s.12

21 "Kartal", Top Sesleri, Çekirdek:1, 1975, s.13

22 "Kars Geceleri I", Onlar Bu Dilden Anlar, Çekirdek:1, , 1975, s.280

23Köprü, , Şiirler:1, 1975, s.179

24"Onlar", Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler:1,1975, s.11

25"Devler", Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler:1,1975, s.9

26"Selim'ler, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler:1,1975, s.15

27 "Destan", Kökler ve Dallar, Şiirler: 3, s.45

28 İbrahim Metin, «Millî Şairimiz Arif Nihat Asya ve 5 Ocak», Arif Nihat Asya (Ed.: Nevzat Kösoğlu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Anma ve Armağan Kitapları Dizisi, Ankara, 2006, s.184

29 "Uyanacağım!", Ses ve Toprak, Şiirler:4, 1976, s.134

30"Gerici", Emzikler, Şiirler: 3, s.191

31 Edebiyat dairesi ile, değişik coğrafyalarda (hattâ değişik vatanlarda) yaşayan ve bu uzaklaşmaların kaçınılmaz sonucu olarak şive/lehçe farklılıklarıyla edebî faaliyetler gösteren Türk boy ve topluluklarının edebiyatlarını kastediyoruz. Türkiye edebiyatı, Azerbaycan edebiyatı, Türkmen, Kazak, Kırgız, Özbek edebiyatları, Balkanlarda gelişen Türk edebiyatı, Kıbrıs Türk edebiyatı geniş Türk edebiyatını meydana getiren edebiyat daireleridir. Bunların birbiriyle irtibatlarının sağlanmasıyla tarifini bulacak olan "Türk Edebiyatı" ANA DAİREDİR. Öyleyse, edebiyat daireleri arasında yapılacak karşılaştırmalar, ırmakların aynı denizde toplanması gibi, bizi ana dairenin temel karakterine götürecektir. Bu amaçla Türkiye-Azerbaycan, Türkiye-Türkmenistan, Türkmenistan-Azerbaycan, Balkanlar-Kıbrıs edebiyat daireleri karşılaştırılmalıdır. Tam ve büyük Türk edebiyatı tarihi ancak bu suretle ortaya çıkarılabilir.

32 Saadettin Yıldız., "Türk Dünyası Açısından Mukayeseli Edebiyat", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu-II, Çanakkale, 16-18 Mayıs 1996

33 İbrahim Altay «Öğrencisi Zeki Sofuoğlu ile Söyleşi», Arif Nihat Asya (Ed.: Nevzat Kösoğlu), Kültür

ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Anma ve Armağan Kitapları Dizisi, Ankara, 2006, s.144

34 "Süleymaniye", Duâlar ve Âminler, Şiirler:2, 1976, s.20

35 "Selimiye", Duâlar ve Âminler, Şiirler:2, 1976, s.14

36 "Selimiye", Duâlar ve Âminler, Şiirler:2, s.14

37 "Marş", Bir bayrak Rüzgâr Bekliyor, Şiirler: 1, s.93